

# Голас Радзімы

№ 37 (1607)  
13 верасня 1979 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ  
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы  
Цана 4 кап.



Дзесяць гадоў назад Аляксандра і Ульян Забаронкі з вёскі Багушэвічы Бярэзінскага раёна адсвяткавалі сваё «залатое» вяселле. Вяскоўцы лічаць іх сваямі ганаровымі доўгажыхарамі. Аляксандры—без малага 90 гадоў, а Ульяну — 95.

Рознае было ў іх жыцці: нягоды і радасці, нялёкая праца, а цяпер—ціхая шчаслівая старасць.

[Фотарасказ пра вёску Багушэвічы змешчаны на 2—3 стар.]



правіліся аглядаць вёску. Багушэвічы Бярэзінскага раёна — вёска старажытная. У час раскопак, якія былі праведзены гадоў пятнаццаць назад на гарадзішчы мілаградскай і зарубінецкай культур, знойдзена галава каменнай статуэткі. Гэта самае даўняе адлюстраванне чалавека, выяўленае на тэрыторыі Беларусі. Фігурцы — дзве тысячы гадоў.

Зараз на месцы старажытнага гарадзішча ўзвышаецца каацёл — архітэктурны помнік, які ахоўваецца дзяржавай. А каля гарадзішча вывіхаецца няспешная, прыгожая рака Уса.

Шмат суровых вятроў прашумела над Багушэвічамі. У розныя часы гэта вёска мела сваіх герояў. У 1863 годзе палізу Багушэвічаў у атрадзе паўстанцаў змагаўся беларускі рэвалюцыянер — дэмакрат А. Трусаў. Адсюль выйшаў паўстанцкі камісар Мінскай губерні Б. Свентаржэцкі. У цэнтры вёскі ўзвышаецца помнік аднаму з першых камсамольцаў у раёне М. Рыбачонку, якога забілі кулак і ў 1924 годзе. Нападалёку — помнік-абеліск на месцы пахавання саліцкіх воінаў і партызанаў Айчыннай вайны. Дарэчы, у міну-

лую вайну з вёскі загінула на палях баёў 47 чалавек.

Сённяшнія Багушэвічы адносяцца да перспектывных пасёлкаў. Тут ёсць сярэдняя школа, у якой, дарэчы, у свой час вучыліся беларускія пісьменнікі Міхась Скрыпка і Яўген Курто. Ёсць і Дом культуры, бальніца, магазін ды аптэка. Для калгаснікаў будуюцца шмат жылля. Намячаецца ўзвесці новы дзіцячы сад-яслі. У калгасе «Чырвоная Беларусь», цэнтр якога размяшчаецца ў Багушэвічах, — вялікі машына-трактарны парк. Зямля дае высокія ўраджай збжыны, каранеплодаў, агародніны. Калі трынаццаць гадоў назад на працадзень выходзіла па 1 рублю 90 капеек, то зараз калгаснік атрымлівае ў дзень па 6 рублёў. Расце вёска, расце дабрабыт яе жыхароў.

Ідучы на аўтобусны прыпынак, мы яшчэ раз міналі хату Забаронкаў. Угледзеўшы нас, дзед Ульян замахаў кіем: спыніцеся.

— Гэта ж я вам не паказаў свой музей.

Мы перагледзіліся. Што яшчэ за музей? Дзед завёў нас у прасторную бакоўку. Тут стаялі два варштаты і такарны ста-

нок па дрэву. На сталае было з дзесятак розных гэбляў. На сценах виселі сьврдзёлкі, цыркулі, пілкі, вугольнікі... Дык вось які «музей». І мы ўспомнілі, што гаварылі пра Забаронка людзі. Ён усё мог. І калёсы, і стол змайстраваць, і кажух пашыць, і зруб, і печку паставіць... Слыны быў майстар.

— То вы, дзядуля, як у той прыказцы: і швец, і жнец, і на дудцы іграец. А ці іграеце на чым?

— Граў. Цяпер пальцы не слухаюцца. Трохі на скрыпачцы і зусім нядрэнна на гармоніку, — і, пакашляўшы, запытася: — А от скажыце: каб на добры час, то ці мог бы я інжынерам быць?..

Потым, ужо сядзячы ў аўтобусе, мы разважалі, кім бы мог быць у наш час Ульян Забаронак?

**Артур ЦЯЖКІ.**  
**НА ЗДЫМКАХ:** новае на вясковай вуліцы; старшыня калгаса Міхась НАВІЦКІ (ў цэнтры) сярод камбайнераў, якія выехалі жаць познія сарты аўсу; касцёл на старажытным гарадзішчы; багушэвіцкія хлапчкі; помнік М. Рыбачонку; надракой Усой.

**Фота С. КРЫЦКАГА.**

**СТВАРАЕЦА ГЕНЕРАЛЬНЫ ПЛАН  
РАЗВІЦЦА МІНСКА НА 2000 ГОД**

**ГОРАД,  
ЯКІ ЗАХАПЛЯЕ**

«Мне давялося пабываць у многіх, вельмі многіх гарадах краіны. І магу сказаць: цяперашні Мінск — адзін з самых прыгожых. Праехаўшы па вуліцах Мінска, я зведаў пачуццё глыбокага задавальнення. Гэта горад, які захапляе адзіствам і цэласнасцю архітэктурнай задумы, сучаснай планіроўкай, добраўпарадкаванасцю і чысцінёй вуліц, зялёнымі масівамі». Так сказаў Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. Брэжнеў на ўрачыстым пасяджэнні, прысвечаным уручэнню гораду-герою Мінску ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка».

Ветэраны Вялікай Айчыннай вайны помняць Мінск іншым. Груды развалін, абгарэлыя каркасы будынкаў, вымершыя вуліцы. Так выглядаў Мінск у ліпені 1944 года.

Неабходна было хутка і кваліфікавана вырашыць важнейшыя пытанні аднаўлення горада. Таму па ініцыятыве ўрада Беларусі ўжо ў жніўні 1944 года пачала працаваць камісія па справах архітэктуры пры СНК БССР на чале з А. Шчусевым, Н. Колі, А. Мардвінавым, В. Сямёнавым. Вывучыўшы фактычны стан горада і перспектывы яго аднаўлення, яны распрацавалі «эскіз планіроўкі Мінска».

Рад прынцыповых горадабудаўнічых ідэй увайшоў у гэты эскіз з генеральнага плана сацыялістычнай рэканструкцыі і развіцця Мінска, які быў распрацаваны ў 1933—1936 гадах Ленінградскім аддзяленнем Гіпрагора РСФСР (Дзяржаўны інстытут праектавання гарадоў). «Эскіз» з'явіўся асновай генеральнага плана аднаўлення і развіцця горада. Ён прадугледжваў фарміраванне грамадскага цэнтру, расшырэнне, выпрамленне асноўных і стварэнне новых магістралей і паступовым пераходам на радыяльна-кальцавую сістэму вуліц, стварэнне буйных жылых і прамысловых раёнаў, стройнай сістэмы азелянення і добраўпарадкавання. Вялікія становішчы якасці пасляваеннага генплана — яго кампазіцыйная зладжанасць, архітэктурна-планіровачная выразнасць, умелае выкарыстанне ландшафту. Значнае дасягненне ў горадабудаўніцтве тых год — стварэнне цэнтральнага раёна вакол Ленінскага праспекта з плошчамі Леніна, Цэнтральнай, Перамогі, Я. Коласа і зялёнымі масівамі ўздоўж поймы ракі Свіслач.

Наш горад скіраваны ў заўтра. Адзін з прыгажэйшых у краіне, ён становіцца яшчэ больш прыгожым.

Сёння важнейшай праблемай з'яўляецца стварэнне генеральнага плана развіцця Мінска на 2000 год. Кіраўнік майстарні інстытута Мінскпраект Юлій Цурэцкі расказвае:

— Першая наша задача — вызначэнне групавой сістэмы рассялення. Горад і прылеглыя да яго раёны разглядаем як адзінае цэлае. Гэта тэрыторыя ў радыусе 50 кіламетраў, плошчай 750 тысяч гектараў, у межах якой забяспечваюцца асноўныя функцыі жыццядзейнасці горада. Па-другое, наміраецца маштабы развіцця і размяшчэння прамысловых комплексаў. Рэгуляванне росту колькасці жыхароў патрабуе тэрытарыяльнага размеркавання новых прадпрыемстваў у іншых індустрыяльных цэнтрах. Атрымліваюць пераважнае развіццё гарады і пасёлкі Дзяржынск, Ракаў, Радашковічы, Лагойск, Смалявічы, Смлявічы, Рудзенск. Па-трэцяе, вырашыць праблемы функцыянальнай і планіровачнай арганізацыі тэрыторыі горада і прыграднай зоны. Мяркуюцца паўночная і паўночна-заходняя часткі прыгарада выкарыстаць як тэрыторыю для размяшчэння аб'ектаў адпачынку, а паўднёва-заходнюю, паўднёвую і паўднёва-ўсходнюю — для пераважнага развіцця сельскагаспадарчай вытворчасці.

У новым генплане закладваюцца прагрэсіўныя прынцыпы дзялення гарадскога тэрыторыі на тры планіровачныя зоны, у складзе якіх размесцяцца па 3—4 вытворча-сялібныя раёны. Апошнія ў сваю чаргу дзеляцца на жылыя масівы з населеніцтвам 30—50 тысяч жыхароў. Тут будзе ўсё неабходнае для працы і адпачынку.

Кампазіцыйнае вырашэнне гарадскога плана заснавана на фарміраванні архітэктурна-прасторавых сувязей. Так, праспекты Ленінскі, Партызанскі, Дзяржынскага, вуліцы Горкага, Жукоўскага, Маякоўскага, Паркавая магістраль звязуюць планіровачныя раёны з агульнагарадскім цэнтрам. Яны ж, прасціраючыся за межы горада, злучаць гарадскія цэнтры з кампазіцыйнымі вузламі прыграднай зоны.

Праектам прадугледжана палепшыць азеляненне, узбагаціць прыродны ландшафт, вынесці крыніцы забруджвання, скараціць колькасць прамысловых і гаспадарчых аб'ектаў, перапрафіліраваць сельскую гаспадарку.

Мінск стане ў будучым горадам, дзе утылітарнае не супярэчыць мастацкаму, сучаснасць і гісторыя дапаўняюць адзін аднаго, гарадскія праблемы вырашаюцца комплексна.

**А. ГРЫГОР'ЕЎ.**

**3 ПАКАЛЕННЯ У ПАКАЛЕННЕ**

Калі Вольга Сяглюк, ільнаводка з калгаса імя Горкага Іванаўскага раёна, збіралася за акіяны, уся сям'я рыхтавала падарункі сваякам, якія некалі па волі лёсу трапілі за мяжу.

— Мама, вазьмі васьм гэтых ручнікі. Ты сама іх выткала, і вышыла, — прапанавала старэйшая дачка Алена.

Пазней маці расказвала: — Ручнікі вельмі спадабаліся. Сваякі, калі ўбачылі беларускія ўзоры, не вытрымалі, заплакалі. Усё, што звязана з нашай краінай, вельмі блізкае ім і любяе. І тыя ручнікі, часцінка прыгажосці нашай зямлі, былі самым дарагім падарункам.

**С. ГАРОШКА.**

**Гарызонты навукі**

**ПРАЗ БАГНУ**

Непадалёку ад сібірскага горада Цюмені, у тайзе, з'явіліся нахілыя ўбітыя ў зямлю трубы з рабрыстай паверхняй, якія нечым нагадваюць стабілізатар ракеты. Іх можна убачыць і ў лабараторыі нізкіх тэмператур Інстытута цепла- і масаабмену АН БССР. Якая сувязь паміж гэтымі двума фактамі?

...Скрозь завеі і маразы, бездарож і палярную ноч спячаюцца на зімку цяжкагружаныя аўтамашыны. Яны быццам бягуць ад сонца і ад вясны. Спазіліся хоць на некалькі дзён, і скаваная марозам траса ператворыцца ў непрапазную багну. Тады машынам не вырвацца з балотнага палону.

Выйсце можа быць толькі адно — надзейная, незалежная ад пары года дарога праз балота. Яно і зімой замярае ўглыб усяго на 50 сантыметраў. І трэба шмат каменю і шчыбню, нямаючы часу і сродкаў, каб пракласці праз багну надзейную трасу. «Тэхніку тут выкарыстоўваць немагчыма, — справядліва сцвярджаюць дарожнікі. — А ўручную многа не напрачнеш». За вырашэнне гэтай праблемы ўзяліся беларускія вучоныя — загадчык лабараторыі нізкіх тэмператур, доктар тэхнічных навук, прафесар Л. Васільеў і яго маладыя калегі Л. Граковіч, В. Кісялёў, С. Конёў, В. Леус, В. Маргун. І вырашылі яны змагацца з балотам з дапамогай... холаду.

Загадчык лабараторыі Л. Васільеў расказвае: — Распрацаваная ў нас канструкцыя спецыяльных труб дае магчымасць стварыць своеасаблівы падземны халадзільнік, маразільную

ўстаноўку. З дапамогай асобых канструкцый такія трубы з максімальнай інтэнсіўнасцю выкарыстоўваюць халаднае паветра для замарожвання глебы. Так што саму крыніцу холаду мы атрымліваем практычна бясплатна...

Сібіракі спачатку аднесліся да гэтай ідэі скептычна. Але першыя выпрабаванні прайшлі паспяхова. Толькі вакол аднаго такога пал'земнага халадзільніка за зіму намарожваецца ледзяны цэлік дыяметрам шэсць і глыбінёй восем метраў. Але колькі часу ён можа пратрымацца, які тэрмін яго дзеяння?

У адказ вучоныя паказалі даныя праведзеных даследаванняў. Намарожаны за зіму толькі адной устаноўкай ледзяны падземны фундамент можа захавацца ў балотным грунце да чатырох-пяці гадоў. А калі ўстаноўку трымаць у глебе пастаянна, то гэтая штучна створаная ледзяная платформа застанецца ў зямлі навечна.

І яшчэ адна магчымасць выкарыстання распрацовак беларускіх вучоных — пры будаўніцтве ў пэўных кліматычных зонах плацін гідрастанцый, дзе замест бетону можна будзе прымяняць... замарожаны грунт. Узвядзенне земляной плаціны з ледзяным фундаментам з замарожанага грунту абыдзецца будаўнікам значна дзешавей, чым плаціны з бетону.

У лабараторыі нізкіх тэмператур ствараюцца цеплыя трубы розных канструкцый і самага рознага прызначэння — для нагрэву стрэлачных пераводаў чыгуначнага палатна ў час марозу і снегападаў, ахаладжэння шахтавых трансфарматараў, ацяплення кабінаў аўтамабіляў і перадпусковага разгарэву рухавікоў унутранага згарання.

**С. РУБІН.**

**АБХІТРЫЛІ... ПЧАЛУ**

«Пчаліны хлеб» — кветкавы пылок, які ў некалькі разоў даражэй за мёд, цяпер можна нарыхтоўваць на любой пасецы. Гэта стала магчымым дзякуючы стварэнню спецыяльных пчылкаўлоўнікаў. Іх масавы выпуск наладзіў Гомельскі воскаперапрацоўчы завод.

Кветкавым пылком пчолы выкармліваюць сваё патомства: ён вельмі пажыўны, гаючы. Яго збіраюць з кветак шасцісот з лішнім відаў дрэваў, хмызнякоў і траў, сярод якіх нямаюць лекавых. У «пчаліным хлебе» ў вялікай колькасці

ўтрымліваюцца біялагічны актыўныя рэчывы, вітаміны, мінералы, поўны набор неабходных для арганізму амінакіслот. Гэты пахучы і салодкі парашок жоўтага колеру карысны дзецям і людзям пажылога ўзросту.

Усё гэта вядома ўжо даўно, але масавы збор пылку наладзіць да апошняга часу не ўдавалася. Пчолы нарыхтоўваюць яго роўна столькі, колькі трэба для патомства. Вучоныя задумаліся: ці нельга прымусіць іх працягнуць час збору каштоўнага прадукта? Аказалася, можна, калі не даваць ім даверху напаўняць соты пылком.

Каб не адчыняць вулі, не турбаваць пчол, вырашылі «даніць» з іх браць пры ўваходзе. Для гэтага перад лезам навішваюць невялікую прыстаўку з мноствам хадоў, з паніжанымі «вушакі». На парожку пчолам цяпер абавязкова трэба прыгнуцца. Частка пылку асыпаецца і трапляе ў спецыяльны зборнік.

Адна пчаліная сям'я за сезон можа сабраць да трох і больш кілаграмаў пылку.

**К. ТЫЧЫНА.**

Адчувалася, што да гэтай экскурсіі турысты-суайчыннікі з ЗША аднесліся з асаблівай цікавасцю. Дорога ўжо была ім знаёмая. Дзень назад яны ехалі па ёй у Хатынь. Іменна там, у свяшчэнным для ўсіх савецкіх людзей месцы, многія ўпершыню паспраўднаму ўсвядомілі, колькі пакут і гора прынесла нашаму народу вайна, колькі забрала жыццяў, убачылі, як свята мы шануем памяць аб загінуўшых.

І вось цяпер яны мелі магчымасць сустрэцца з жывымі ўдзельнікамі мінулага вайны, з тымі, хто вынес на сваіх плячах увесь яе цяжар і перамог.

Шпіталь інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны гасці ўбачылі здалёк. Вялікі шматпавярховы будынак незвычайнай архітэктуры ўзвышаецца над сасновым лесам. І знутры шпіталь таксама выглядае вельмі сучасным. Кабінеты і лабараторы абсталяваны найвышэйшай тэхнікай, кожны хворы прама са свайго ложка можа звязацца з дзяжурнай медсястрой. Да паслуг пацыентаў тут прадастаўлена ўсё, што мае сённяшняя медыцына. А ў вольны час можна паглядзець тэлевізар, выбраць цікавую кнігу ў бібліятэцы, згуляць у бильярд або тэніс, схадзіць у кіно і нават на канцэрт вядомых артыстаў, якія часта прыязджаюць сюды. Усё гэта было расказана і паказана турыстам. Але найглыбейшае ўражанне засталася ад сустрэч з самімі пацыентамі. Спачатку ветэраны

карыстаюцца. У іх проста вяма лішніх грошай, каб плаціць страхоўку. Такому чалавеку лепш не хварэць, інакш ён адразу стане бедным. У вас жа ў краіне ўсе клопаты і расходы па медыцынскаму абслугоўванню насельніцтва і многія іншыя поўнаасцю бяра на сябе дзяржава. Для амерыканцаў гэта гучыць, як казка.

— Мы да гэтага даўно прывыклі і не ўяўляем, што можа быць інакш, — заўважыў яго субяседнік, — а вось тое, што вы расказалі, сапраўды, здаецца нам неверагодным.

Другая група ветэранаў сабралася вакол Веры Осбек і Любы Карпентэр. Тут размова ішла аб вайне. Калі яна пачалася, Вера і Люба былі зусім маладымі дзяўчатамі, але яны добра памятаюць, з якім болем успрынялі бацькі паведамленне аб нападзе фашыстаў на іх родную зямлю. Суайчыннікі адразу ж разгарнулі шырокую кампанію па збору сродкаў для дапамогі Радзіме. У гэтую кампанію актыўна ўключыліся ўсе сумленныя амерыканцы. Былі створаны «Камітэты дапамогі Расіі». Пазней Вера Осбек была сакратаром аднаго з такіх раённых камітэтаў.

— Амерыканцы разумелі, што ваша краіна фактычна ваявала тады не толькі за сваю свабоду, але і за нас, — расказвала Вера, — бо невядома, што было б, калі б фашыстам удалося ажыццявіць свае крыва-

# Дорога в будущее

Так у нас в стране называют Байкало-Амурскую железнодорожную магистраль (БАМ). Еще ее называют стройкой века. В создании этой уникальной дороги принимают участие многие специалисты из Белоруссии, преимущественно молодежь. В сегодняшнем номере «Голосу Радзimy» мы начинаем печатать репортаж с БАМа.

Дважды мне довелось побывать на БАМе, своими глазами увидеть размах грандиозных работ. Вдумайтесь в цифры. Трасса покроеет расстояние в 3 200 километров, пересечет семь труднодоступных горных хребтов, пройдет над такими крупнейшими реками, как Лена, Амур, Витим, Селемджа, над Зейским водохранилищем. Мост через любую из этих рек можно считать гордостью строительного искусства.

БАМ — это более 220 миллионов кубических метров вынутого грунта, около 3 500 искусственных сооружений, 30 километров тоннелей, работы в районах вечной мерзлоты, непроходимых болот, в местах, где высока сейсмичность. По продолжительности трассы, гигантскому размаху строительно-монтажных работ, применению самых современных специальных строительно-монтажных машин и механизмов БАМ не знает себе равных в мировой практике. Магистраль открывает широкие возможности для освоения огромных, ранее недоступных природных богатств районов Сибири и Дальнего Востока. Здесь появятся новые индустриальные центры и промышленные комплексы, заводы и рудники, города и поселки, будут включены в сельскохозяйственный оборот новые земли. Появится второй железнодорожный выход к портам Тихого океана, откуда морские пути ведут к побережью Охотского моря, Камчатке, Чукотке, Сахалину. БАМ поможет значительно улучшить связи со странами тихоокеанского бассейна, особенно с Японией.

На БАМе часто бывают журналисты из многих стран мира. Естественно их желание посмотреть, как осуществляется один из грандиозных в истории строительства проектов. Вот,

например, как писал в своих корреспонденциях в мюнхенской газете «Зюддойче цейтунг» Ганс Кемпски: «Залежи руды здесь, по-видимому, превышают те, которыми располагают ФРГ, Великобритания и США, вместе взятые. Угольный бассейн обширнее, чем на всем Западе». И вот вывод западногерманского журналиста: «БАМ... — сочетание этих букв воспринимается, как символ беспримерного свершения. БАМ — это призыв к патриотизму и невиданному повышению производительности труда, предвестник того времени, когда Советский Союз будет богатейшей страной на Земле».

Стройка века... Не зря ее так назвали. А еще ее величают дорогой в завтрашний день. Потому что с освоением Сибири связано развитие производительных сил Северо-Востока страны на целые десятилетия. Районы, через которые пройдет БАМ и железнодорожная линия БАМ — Тында — Беркамит, богаты железной рудой, каменным углем, цветными и редкими металлами. Появятся здесь крупные индустриальные районы, города, поселки, произойдут огромные перемены.

Прибавьте к этому богатейшие запасы леса, огромные энергоресурсы сибирских рек, и вы вслед за итальянским журналистом, побывавшим здесь, скажете: «Освоение Сибири — одно из грандиозных свершений нашего времени». И осуществлять это свершение доверено советской молодежи.

В 1974 году прямо с XVII съезда ВЛКСМ на БАМ — ударную ковсомольскую стройку отправился первый десант. (Так романтично называются отряды молодых строителей.) Были в нем парни и девчата из Белоруссии. А всего Центральный Комитет комсомола республики направил на БАМ более 1 200 добровольцев, пожелавших принять участие в стройке века. И наши земляки на БАМе нынче известны всей стране.

Успешно трудятся парни и девчата из отряда имени Ге-

## СУВЕНИР ДРУЖБЫ

толькі моўчкі прыглядваліся да замежных гасцей, затым, пачуўшы, што турысты гавораць па-руску, нехта спытаў.

— А вы адкуль?

— З Амерыкі.

— Значыць, саюзнікі?

Турысты заўсміхаліся.

— Так, саюзнікі.

— А адкуль ведаеце нашу мову?

— Большасць з нас родам з Расіі, — растлумачыў Якаў Сіліч. — У іншых бацькі з гэтых месц. Вось прыехалі паглядзець на сваю Радзіму.

— І як вам жывецца ў Амерыцы?

— Па-рознаму. Спачатку было вельмі цяжка. Потым прывыклі, уладкаваліся. Цяпер жывем надрэнна, — гаворыць Сіліч, — я ўжо на пенсію, а сын працуе, зарабляе добра. Ён таксама прыехаў разам са мной. Тут з намі і мае ўнукі.

Дзве дзяўчынкі і хлопчык, відаць, зразумелі, што гавораць аб іх. Яны ўважліва глядзяць на дзёда.

— Падабаецца вам тут? — перакладае нейчае пытанне Якаў.

— Вядома, — адказвае за сябе і за сёстраў дзесяцігадовы Шамай. — Тут усё цікава і вельмі смачнае марожанае.

Усе смяюцца, і да дзяцей адусюль цягнуцца рукі з цукеркамі.

— Дзеці ёсць дзеці, — уступае ў размову Бернар Сіліч. — А калі гаварыць сур'ёзна, то ваша краіна адразу ўражвае. Я не ўбачыў тут нічога з таго, аб чым расказаў мне бацька. Ён гаварыў, што яны ўцякалі ад галечы, а я бачу, што тут усе жывуць даволі добра. Вядома, няма мільянераў, як у нас у Амерыцы, але няма і бедных. На мяне, як на інжынера-будаўніка, асаблівае ўражанне зрабіла тое, што ў вас вядзецца інтэнсіўнае будаўніцтва. Будуюцца новыя прадпрыемствы, школы, жылыя дамы, мноства іншых будынкаў. А гэта гаворыць аб тым, што з часам людзі будуць жыць яшчэ лепш. Трэба ўлічыць і тое, які вялікі ўрон нанесла вам вайна. А цяпер я слядоў ужо нідзе не відаць. Вось ваш шпіталь пабудаваны па самых сучасных праектах. Яго можна параўнаць з лепшымі бальніцамі ў ЗША.

— І заўважце, што ўтрыманне тут, як і ў любой іншай бальніцы ў нашай краіне, не каштуе людзям ні капейкі, — сказаў нехта з ветэранаў.

— Вось гэта і ўражвае амерыканцаў больш за ўсё, — гаворыць кіраўнік групы Уладзімір Дубіна. — Медыцынскае абслугоўванне ў ЗША знаходзіцца на вельмі высокім узроўні. Нас не здзівілі ні камфартабельнымі палатамі, ні сучасным абсталяваннем. Але кожны амерыканец са страхам думае аб тым, што яму калі-небудзь прыдзецца звярнуцца за дапамогай да медыцыны. Бо ў нашай краіне гэта каштуе вялізных грошай. Мне самаму давялося гэта зведаць. Некалькі гадоў назад мой бацька захварэў, яго паклалі ў адну з лепшых бальніц Бостана. Яму зрабілі аперацыю і вельмі добра даглядалі. Але нічога не дапамагло, праз тры тыдні бацька памёр. Кошт за знаходжанне яго ў бальніцы перавышаў 20 000 долараў. Вядома, асноўная частка гэтай сумы была пагашана дзякуючы медыцынскай страхоўцы бацькі, але даволі значныя грошы — 1 600 долараў давялося заплаціць нашай сям'і. У адваротным выпадку, нам пагражала канфіскацыя часткі маёмасці. Мой бацька карыстаўся медыцынскім страхаваннем, а ёсць жа людзі, якія ім не

вяя задумы. Таму простыя амерыканцы аддавалі ў нашы камітэты ўсё, што маглі. Мы рыхтавалі пасылкі і адпраўлялі іх у Савецкі Саюз. Прыходзіла і шмат грашовых пераводаў. Мы іх таксама перасылалі сюды.

— Вядома, гэтая дапамога была вельмі нязначнай, — дадае Люба Карпентэр, — але мы рабілі тое, што маглі. Вашаму народу было цяжэй. Вайна ж ішла на вашай зямлі, і вам даводзілася расплачвацца за нас усіх. Самае страшнае, што можа быць у жыцці, гэта вайна. Нельга, каб яна зноў паўтарылася.

— Вельмі добра, што вы гэта разумееце, — з хваляваннем сказаў худы сівавалосы мужчына. — Многія людзі і тут, і ў вас ужо не ведаюць, што такое вайна. Гэта добра. Няхай яны ніколі не спазнаюць яе. Але забываць аб вайне нельга. Усе, хто тут знаходзіцца, ведаюць яе не па расказах. Нам, як кажуць, пашанцавала. Мы засталіся ў жывых. Але колькі нашых таварышаў загінула, а мы да гэтага часу лечым свае раны. Вам, амерыканцам, якія сёння прыехалі ў нашу краіну, цяжка ўявіць, як яна выглядала пасля вайны. Навокал руіны, разваліны. Колькі сіл спатрэбілася, каб усё аднавіць, прывесці ў парадак. І цяпер, калі жыццё ў нас поўнаасцю наладзілася, наша самае вялікае жаданне — жыць у міры. Толькі тады нашы дзеці і іх унукі будуць шчаслівымі. На жаль, у вашай краіне яшчэ не ўсе гэта разумюць.

— Так, праўда, — адказала Вера Осбек. — у нас яшчэ ёсць і такія, для каго вайна — гэта сродак набіць уласны кашалёк. Але іх нямога. Простыя амерыканцы таксама хочуць міру. Хочуць жыць у дружбе з вашай краінай. Гандляваць, а не ваяваць. Я ўпэўнена, што разважнасць пераможа. Нядаўна мы віталі падпісанне нашымі краінамі пагаднення аб абмежаванні стратэгічнага ўзбраення. Гэта вельмі добрая прыкмета паляпшэння адносін паміж двума вялікімі народамі. Думаю, што агульнымі намаганнямі мы даб'ёмся трывалага міру на зямлі.

Праводзілі турыстаў вельмі цёпла. Усюды чулася:

— Перадайце ад нас прывітанне ўсім амерыканцам.

— Скажыце, што мы хочам жыць у міры і дружбе.

Ветэраны дарылі гасцям значкі, нехта працягнуў дзецям даволі вялікі скрутак.

— Трымайце, дзеткі. Гэта я зрабіў сам. Няхай будзе памяць аб нашай сустрэчы. Дзецям карцела хутчэй паглядзець, што ж там у скрутку. Ды і дарослым гэта было цікава. Як толькі аўтобус крануўся, сямігадовая Клара разгарнула скрутак. Унутры ляжала прыгожае пано. На чорным дрэве была выразана дзяўчына ў беларускім касцюме; яна глядзела на ўзыходзячае сонца і на птушак у небе. З адваротнага боку было напісана: «Сувенір дружбы СССР — ЗША ад капітана Савецкай Арміі І. Я. Жураўлёва».

— Запомніце, дзеці, гэтага капітана, — звярнуўся да ўнукаў Якаў Сіліч. — І захоўвайце яго падарунак. Пакажыце яго сваім сябрам, калі мы вернемся, раскажыце ім усё, што вы тут убачылі. Як сустрэлі вас ветэраны, што расказвалі аб вайне. І галоўнае, ніколі не забывайце, што на радзіме дзёда ніхто не хоча вайны, усе хочуць жыць толькі ў міры з іншымі народамі.

Рыгор ФАМЕНКА.

## «Я ЗАХАПЛЯЮСЯ...»

На працягу тыдня ў нашай рэспубліцы знаходзілася дэлегацыя Інда-савецкага культурнага таварыства (ІСКТ) штата Карнатата на чале з віцэ-прэзідэнтам ІСКТ гэтага штата, дэканам Майсура-скага ўніверсітэта У. К. Субарайачарам.

— Я захапляюся поспехамі савецкага народа, які першы на зямлі пабудаваў сацыялізм, — сказаў перад ад'ездам з Мінска кіраўнік дэлегацыі. — Сустрэкаючыся з савецкімі людзьмі, я ўбачыў іх працавітасць, жыццярэдаснасць, упэўненасць у заўтрасным дні. Мы агледзелі прамысловае прадпрыемства, сельскагаспадарчы кааператыў, медыцынскую ўстанаву, дзіцячы сад. Гэта вельмі сучасныя, добра аснашчаныя прадпрыемствы і ўстановы.

У сябе дома я чытаў у газетах, што савецкія калгасы стратныя. У калгасе імя Варанецкага паблізу Гродна я наведаў дом сялянкі. Такі чатырохпакатэжны катэдж з усімі камунальнымі выгодамі, у якім жыве яе сям'я, у Індыі пакуль што па кішэні толькі багатаму чалавеку. Але я перастаў здзіўляцца, калі даведаўся, што гэта калектыўная гаспадарка атрымлівае штогод даход больш чым два мільёны рублёў, значная частка якога ідзе на паляпшэнне ўмоў жыцця калгаснікаў.

Пабываўшы ў гасцях у вядомага мастака Георгія Паплаўскага, лаўрэата міжнароднай прэміі імя Джавахарлала Нэру, я пераканаўся, якія выдатныя ўмовы створаны ў вашай краіне для людзей інтэлектуальнай працы. Не дзіўна, што савецкая творчая інтэлігенцыя стварае цудоўныя творы аб сваім народзе, дабіваюцца выдатных поспехаў у навучы і культуры.

Я ў захапленні ад клопатаў аб савецкіх дзецях. У дзіцячым садзе Гродзенскага прадзільна-нітачнага камбіната я ўбачыў цудоўныя светлыя пакоі, шмат кветак, мноства прыгожых цацак і жыццярэдасных вясялых дзяцей. Я пераканаўся, што ў СССР дзеці — самы прывіляваны клас, які мае ўсё, што толькі можна пажадаць.

Вярнуўшыся на радзіму, — сказаў У. Субарайачар, — я напішу кнігу аб усім убачаным. Я хачу, каб мае суайчыннікі ведалі праўду аб савецкай рэчаіснасці.

## ЗЕМЛЯ, СТАВШАЯ РОДНОЙ

Слава ТАЙНС родился и вырос в Советском Союзе, получил университетское образование и работает журналистом в Агентстве печати Новости. Его отец, бывший гражданин Соединенных Штатов Америки, предпочел жить в СССР. Почему?

Мой отец родился в Вирджинии, в городе Роунок, в многодетной семье священника. Вскоре глава семейства умер, и дети были вынуждены сами зарабатывать на жизнь. «Лишенные счастливого детства, — пишет в мемуарах мой отец, — с разбитыми мечтами, мы столкнулись с грозным предостережением «только для белых». Каждый из нас испытал чудовищное моральное унижение человека второго сорта. Каждый познал глубокое, опустошающее душу отчаяние».

В Уилберфорском университете штата Огайо отец в конце 20-х годов получил диплом специалиста по сельскому хозяйству, но так и не смог найти работу. Он познал все тяготы кризиса, который особенно больно ударил по чернокожим американцам.

С большим трудом ему удалось наконец устроиться грузчиком в нью-йоркском порту. Там случай свел отца с Джоном Голденом, организатором группы черных американцев для работы в сельских районах молодой Страны Советов, в составе которой в 1931 году он и отправился в СССР.

«Впервые, — пишет отец о встрече в ленинградском порту с русскими, — я видел столько доброжелательных глаз, впервые я попал в дружеские объятия белого человека, впервые ко мне обращались с приветливым словом «товарищ»».

Американских специалистов направили в Узбекистан — Среднеазиатскую республику. Бывшая полуколонизальная окраина царской России после Октябрьской социалистической революции 1917 года меняла на глазах свой облик. Строились промышленные предприятия, школы, больницы. Но не только это поражало воображение моего отца. «Я видел необычное, — рассказывает он, — русские трудились бок о бок с узбеками, вместе строя новую жизнь. Чувствовал, с какой откровенной симпатией и уважением русские относились ко мне, американскому негру. Это вдохновляло меня, и я работал с большей энергией, передавал свои знания советским людям».

Отец был захвачен необыкновенным трудовым подъемом, энтузиазмом содействия, царившими в Советском Союзе. В 1936 году, когда по всей стране развернулось массовое стахановское движение за повышение производительности труда, он стал его активным участником. А в следующем году Советское правительство наградило его как передовика Почетной грамотой и денежной премией.

На родине, куда он приехал в отпуск, внимательно слушали рассказы отца о Советской стране, но не понимали и не разделяли его восторгов, со страхом рассматривали фотографию, где он был снят со своей белой русской женой, моей матерью. Тогда еще многие не знали правды об СССР, а слышали лишь измышления о «красной угрозе».

Особый интерес у слушателей вызывали рассказы об Узбекистане. Ведь речь шла о переменах в жизни узбеков, а узбеки по американским понятиям — цветные. А так как до Октябрьской революции в России они были почти сплошь неграмотной крестьянской массой, да к тому же еще главной сельскохозяйственной культурой, которую они выращивали, был хлопок, то черные американцы проводили параллель с судьбой своих предков, африканских рабов. Те так же гнули спины на хлопковых плантациях юга США, были забитыми и бесправными. Но на этом сходство заканчивалось. «Бывшие крестьяне-издольщики в отличие от негров становятся подлинными хозяевами земли, — рассказывал тогда отец, — они объединяются в кооперативы, государство дает им средства производства. Русские рабочие пришли им на помощь. У них одна цель, одна забота — улучшить жизнь, сделать ее радостнее и счастливее для всех».

После отпуска, проведенного на родине, отец вернулся в СССР, хотя кончился срок контракта. Он решил навсегда остаться в Советском Союзе. Много раз потом его спрашивали американские журналисты, почему он предпочел остаться в СССР, не из-за политических ли убеждений? Мой отец всегда отвечал просто и ясно: «Здесь у меня есть постоянная работа, меня уважают, моим детям дают возможность получить бесплатное образование, закон гарантирует им право на труд, здесь наконец-то я почувствовал себя полноправным гражданином, обрел человеческое достоинство» (кроме меня у отца еще двое детей: дочь Эмилия — учительница и сын Рубен — шофер).

Всю жизнь мой отец активно работал на благо своей социалистической Родины. Советское правительство высоко оценило его труд. В 1953 году он был награжден нагрудным знаком «Отличник социалистического соревнования». В следующем году отец стал участником Всесоюзной сельскохозяйственной выставки СССР, где его наградили серебряной, а затем золотой медалью лауреата.

Сорок восемь лет прошло с того времени, как мой отец впервые ступил на советскую землю. Вот уже несколько лет, как он оставил трудовую деятельность, уйдя на заслуженный отдых. Он получает государственную пенсию, пользуется всеми социальными благами, как и любой гражданин СССР.

Слава ТАЙНС.

### ЦЕПЛЯЯ СУСТРЭЧЫ

Група ўдзельнікаў Суветнай канферэнцыі «За мірную і шчасліваю будучыню для ўсіх дзяцей», якая адбылася ў Маскве, знаходзілася ў Мінску.

Зарубежных гасцей прымавала намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Сняжкова. Яна расказала гасцям аб сістэме выхавання і адукацыі саветкіх дзяцей, аб мерапрыемствах, якія ажыццяў-

ляюцца ў рэспубліцы ў сувязі з Міжнародным годам дзяціці.

Удзельнікі канферэнцыі азнаёміліся з рознымі бакамі жыцця рэспублікі, наведалі шэраг устаноў і прадпрыемстваў сталіцы.

«Голас Радзімы»

№ 37 [1607], 1979 г.

густым осенним туманом, а в этом якутском поселке было так, как бывает в самые большие праздники. Из репродукторов, закрепленных на стволах пихт, лиственниц, сосен, неслась музыка, звучали комсомольские песни. Ветер развеивал флаги. Местные жители — якуты, эвенки — встречали гостей. А их много собралось в поселке, несмотря на 35-градусный мороз, — кто прилетел вертолетом, кто добирался вездеходом, кто в кабине мощного грузовика, кто агитпоездом «Комсомольская правда», который теперь стоял на запасных путях.

Еще сутки назад мы неудобно себя чувствовали в Минском аэропорту: на улице 12 градусов тепла, а мы в зимних шапках. А здесь и зимняя шапка, и свитер под пальто — не спасение от мороза, который с ветерком нам казался градусом под пятьдесят. С завистью смотрели мы на местных жителей: они в унтах, валенках, теплых дубленках. В нас же сразу узнают гостей — в такое легкомысленное одеяние может облачиться только человек, не знающий, что такое Якутия зимой (октябрь здесь — месяц зимний).

Гости все прибывают. На улицах поселка становится тесно от машин, оленьих упряжек. И вот все отправляются на место будущей станции Беркакит. И железнодорожный вокзал, и все необходимые станционные постройки появляются в недалеком будущем. А пока здесь только наспех сколоченная трибуна для почетных гостей да специальная вышка для фотокорреспондентов, вход на которую по пропускам.

Мы приехали незадолго до начала митинга, не предполагая, что в тайге для журналистов потребуются пропуска. Но решение с пропусками оказалось правильным: собралось более полусотни фотокорреспондентов, и каждому нужна точка для съемки. Каждый стремился запечатлеть миг укладки «золотого звена», прихода первого поезда. Фотолюбителей же не счесть — они тоже мечтали заснять торжественный момент.

На вышку для фотокорреспондентов я все-таки попал — товарищи сделали все возможное, чтобы помочь самому далекому гостю. Коллеги расступились:

— Из Белоруссии, говоришь? Тогда давай сюда, здесь лучше видно.

— Вон тот, в черной шубе, — показывают мне на человека, который приветственно машет кому-то из пяти тысяч участников митинга, — бригадир Виктор Гузь. Рядом с ним Николай Копылов. Ребята возглавляют бригады экскаваторщиков — лучшие на своем участке.

Сегодня Виктор Николай на виду, на самом почетном месте. Рядом руководители экипажей буровых комплексов Винников и Литвиненко. На пути к Беркакиту здорово потрудились мостостроители. На их счету десятки железнодорожных мостов, в том числе шесть крупных, каждый из которых возводился в рекордно короткие сроки, несмотря на многочисленные трудности.

Звучит команда:

— Уложить последнее звено железной дороги Тынды—Беркакит!

Путеукладчик опускает на полотно дороги звено с рельсами серебристого цвета, их быстро прикрепляют к предыдущему звену. Путеукладчик отправляется на запасный путь к станции, торжественно гудя, подходит тепловоз с агитпоездом «Комсомольская правда». А впереди него мчатся несколько упряжек оленей — такая здесь сложилась традиция встречать поезда.

Первый секретарь Якутского обкома партии Г. Чирьев разрезает алуя ленточку — рабочее движение до станции Беркакит открыто!

— Это большая победа строителей малого БАМа, — сказал он. — Она открывает путь к уникальным запасам Южно-Якутского угольного бассейна. Дорога в Беркакит — это дорога к светлому будущему Якутии, к великим социальным изменениям, которые здесь произойдут.

Помню, как радовались бойцы первого минского отряда Александр Кравцов, Виктор Клевко. Вместе с другими ребятами они добирались в Беркакит на лыжах. Лыжная эстафета Золотинка—Беркакит была посвящена приходу первого поезда. А что такое 30 километров на лыжах, если тебе еще нет тридцати, когда нужно успеть на праздник! Два с половиной года ты делал все, чтобы он состоялся. И вот теперь ты видишь, как ликуют эвенки, якуты, и ты вместе со всеми радуешься от сознания того, что теперь эта, «твоя» станция появится на всех железнодорожных картах Советского Союза.

У хорошей вести быстрые крылья. Во всех уголках страны смотрели телевизионный репортаж из Беркакита. Представляю, как внимательно всматривались в экраны телевизоров в Белоруссии родители бамовцев, как искал в море людей на станции Беркакит своего папу Лешка Кабацура, как радовались в Червене, услышав в телерепортаже имя Николая Крука.

В тот день во всех поселках Малого БАМа был праздник. [Окончание следует].

Василий СЛУШНИК.

Советского Союза Николая Кедышко. Они составляют основную костяк строительно-монтажного поезда № 578, который в поселке Золотинка построил школу, больницу, поликлинику, детские сады на 240 мест, 4 магазина, столовую, кафе, спортзал, жилые дома, общежития. Многие в Золотинке напоминают нашу республику — улицы Минская, Героев Брестской крепости, в библиотеке — книги, присланные шефами из Белоруссии, в Доме культуры по вечерам играет эстрадный оркестр. Музыкальные инструменты — тоже подарок комсомольцев республики.

Наши посланцы внесли достойный вклад в досрочную прокладку железной дороги на границу Якутии и Амурской области, на станцию Беркакит.

Я помню возбужденные лица белорусских ребят, когда они слушали выступление на митинге в Беркаките заместителя министра транспортного строительства СССР К. Мохортова. Он дал высокую оценку шефству Белоруссии над БАМом. Наши ребята стали инициаторами соревнования за право «золотого звена» на линии Тынды-Беркакит. Отряд имени Николая Кедышко была оказана значительная материальная помощь: из Белоруссии отправлено строительного материала, металлоконструкций, оборудования на сумму около двух миллионов рублей. Летом, во время каникул, здесь трудятся студенты различных вузов Белоруссии.

Принести как можно больше пользы Родине — вот что подало в дорогу тысячи молодых людей. «Эти русские наделены упорством, стойкостью, задором и оптимизмом не меньше героев Джека Лондона», — писала о молодых бамовцах итальянская газета. Что ж, можно согласиться. С одним лишь утверждением итальянской газеты надо поспорить: приехали они сюда за тысячами километров не ради денег, хотя зарабатывают хорошо. Главное, зачем их позвало на БАМ беспокойное сердце, — оживить бескрайние сибирские просторы, заставить их работать на завтрашний день Родины.

Несколько эпизодов, о том, как это происходит.

### ЗДРАВСТВУЙ, БЕРКАКИТ!

В официальной телеграмме, отправленной в Москву, говорилось: «Рабочее движение на линии Тынды-Беркакит началось на год и два месяца раньше запланированного срока». Слово «раньше» звучит. Но важность события, которое произошло в Южной Якутии, трудно переоценить. Минск еще спал, окутанный

### На просторах Родины



дни отдыха в усадьбе Они и Пранаса Вильчинских собираются вся их многочисленная семья. И тогда звучит музыка, поются народные песни, в записанных литовских танцах кружатся пары. Три сына, две дочери, невестки, зятя Вильчинских трудятся в полеводче-

ской бригаде и на животноводческой ферме колхоза «Тайка» Шакайского района Литвы. Свободное время молодые колхозники отдают художественной самодеятельности.

НА СНИМКЕ: семейный концерт. В центре — Она и Пранас Вильчинские.



Около одного миллиона советских и зарубежных туристов побывало в этом году на родине Владимира Ильича Ленина в городе Ульяновске.

Гости с интересом знакомятся с памятными ленинскими местами, с городом.

НА СНИМКЕ: у Ленинского мемориала.

АДКРЫЛАСЯ ДРУГАЯ  
МАСКОЎСКАЯ  
МІЖНАРОДНАЯ  
КНИЖНАЯ ВЫСТАЎКА-  
КІРМАШ

Флаг з эмблемай другой Маскоўскай міжнароднай книжнай выстаўкі-кірмашу — Крамлёўская вежа на фоне разгорнутага тома — узвіўся 4 верасня над ВДНГ СССР.

Глыбока гуманна дэвіз выстаўкі «Кніга на службе міру і прагрэсу» сабраў пасланцоў 75 краін. У савецкую сталіцу іх прывяло імкненне ўмацаваць дзелавы сувязі з партнёрамі па распаўсюджванню кнігі, якая валодае вялікай сілай уздзеяння на розумы і сэрцы людзей, заклікана духоўна ўзбагачаць і збліжаць народы.

Як на парадзе, разгорнуты на стэндах выстаўкі-кірмашу больш за сто тысяч кніг, прадстаўленых краінамі — ўдзельніцамі, а таксама шэрагам міжнародных арганізацый, у ліку якіх ААН, ЮНЕСКА, СЭУ, Сусветны Савет Міру, Міжнародная арганізацыя працы.

Шырокая і разнастайная экспазіцыя Савецкага Саюза, яна ўключае 15 тысяч экспанатаў. Узоры шматнацыянальнай савецкай літаратуры дэманструюць больш як 200 цэнтральных і рэспубліканскіх выдавецтваў.

Сёлетняя выстаўка носіць больш прадстаўнічы характар, чым папярэдняя. Значна шырэй дэманструюць сваю прадукцыю краіны, якія сталі на шлях развіцця. Шэраг дзяржаў, у тым ліку Малайзія, Таіланд, Філіпіны, Ліберыя, — дэбютанты маскоўскай сустрэчы.

Выстаўка ў савецкай сталіцы прыцягнула ўвагу многіх буйных выдавецкіх і кнігагандлёвых арганізацый капіталістычных краін.

У рамках выстаўкі разгорнуты дзве буйныя інтэрнацыянальныя экспазіцыі — «Кніга і дзеці» і «Алімпіада-80».

мастацтваў. Яны ўзначальваюць творчыя семінары маладых, даюць ім наказ, засцерагаюць ад памылак. І тут няма месца выкрыкам або ментарскаму тону. Калі ж такое часам здараецца, справядлівасць аднаўляецца больш вопытнымі і уважлівымі таварышамі.

Неяк у газеце «Літаратура і мастацтва» (орган Саюза пісьменнікаў БССР) з'явіўся артыкул крытыка Святланы Марчанка «Не астравок у моры...». Разглядаючы вершы маладых паэтаў Беларусі, змешчаныя ў часопісе «Полымя», крытык дапусціў прэтэнцыйныя ацэнкі, павучальны тон, бяздоказнасць.

На гэтую публікацыю адгукнуліся тры вядомыя беларускія паэты — Пімен Панчанка, Рыгор Барадудлін і Анатоль Вялюгін. У сваім артыкуле «Дзеля бясспрэчнай ісціны» яны асудзілі пазіцыю «пальца ўказальнага», якую абрала Святлана Марчанка, выявілі ўсе яе пралікі. Напомнілі, што крытыка павінна быць перш за ўсё добрамысленай і пераканаўчай. Тым больш, што першы выхад маладога літаратара на старонкі паважанага друкаванага органа азначае ўсёго толькі пачатак творчага лёсу і больш значнага твора ад аўтара толькі чакаюць.

Характэрна, што артыкул Пімена Панчанкі, Рыгора Барадудліна і Анатоля Вялюгіна надрукавала рэспубліканская газета «Звязда» — орган Цэнтральнага Камітэта Кампартыі Беларусі, якая сядзейчае публікацыі лепшых твораў маладых празаікаў, паэтаў, драматургаў як на сваіх старонках, так і ў іншых выданнях.

Права на няўдачу, такім чынам, можа скарыстаць кожны пачынаючы ў літаратуры або мастацтве. Але як яны ставяцца да яго самі?

— Калі я ўпершыню прышоў у кіно як аўтар сцэнарыя, — гаворыць паэт Генадзь Пашкоў, — то не тое, каб не баяўся няўдачы, але не спяшаўся карыстацца правам на яе. Я баяўся, што ў выпадку правалу акажуся нахлебнікам дабраў...

Між іншым, у той год разам з Генадзем Пашковым у аб'яднанні «Летапіс» амаль над паловай фільмаў працавалі дэбютанты.

Юрый САПАЖКОЎ.

толькі за сябе. Кінафільм стварае не адзін чалавек — дзесяткі. Няўдача рэжысёра — гэта і іх няўдача, іх паражэнне. Гэта выдаткаваныя дарэмна сотні тысяч рублёў. Хто цяпер дазволіць няўдачніку новую пастаноўку, пусціць на вецер новыя капіталы? Нездарма Дэні Дзідро ў свой час гаварыў: «Дрэнную карціну можна схаваць, дрэнную скульптуру — разбіць, але што рабіць з ф-

пра няўдаўні «накаўт» і зацвердзіць сваё рэжысёрскае «я» ў рамках вельмі моцнага літаратурнага сцэнарыя, напісанага вядомымі беларускімі пісьменнікамі Іванам Новікавым і Іванам Чыгрынавым па аповесці Івана Новікава «Руіны страляюць ва ўпор».

Віталь Чацверыкоў пацярпеў бы другую няўдачу, калі ён задаволіўся роляй добрасумленнага перакладчыка таленаві-

ПРАВА  
НА НЯЎДАЧУ

У жніўні, калі краіна святкавала 60-годдзе савецкага кіно, кінарэжысёру-пастаноўшчыку Віталю ЧАЦВЕРЫКОВУ было прысвоена ганаровае званне народнага артыста БССР. Гэта дастойнае ўзнагарода таленту і пераканаўчае пацвярджэнне правільнасці агульнапрынятых у Савецкім Саюзе адносін да творчай моладзі, бо пачатак шляху беларускага рэжысёра не быў усыпаны ружамі...

садам палаца? Віталь Чацверыкоў разумее, што карціна, якая правалілася, — гэта сапсаваны фасад яго творчай біяграфіі. Беларускае пісьменніцтва Асіпенка ўспамінае красамойную фразу, сказаную тады Чацверыковым:

— Не дадуць мне новую пастаноўку, і прасціць не варта. Не дадуць: «Саша-Сашачка» як паласаты шлагбаум на дарозе. Не аб'едзеш...

Калі б так здарылася і Віталь Чацверыкоў застаўся аўтарам адзінага ў сваім жыцці слабога фільма, ён лічыў бы гэта зусім натуральным. Але ён памыліўся. Яму далі права на другую спробу. Зыходзілі з гуманнага, справядлівага прынцыпу: далёка не кожны малады талент адразу гаворыць на поўны голас. Да таго ж першае паражэнне — часцей за ўсё трагедыя для слабых духам, моцных яно загартуе. Чацверыкову прапанавалі паставіць шасцісерыйны тэлевізійны фільм аб гераічнай барацьбе мінскага падполля ў гады акупацыі Мінска (1941—1944 гг.) нямецка-фашысцкімі захопнікамі. У маладога рэжысёра ўзнікла складаная псіхалагічная і творчая праблема. Трэба было забыць

тай кнігі на мову кіно. З уласцівай яму цвёрдасцю ён абраў свой ракурс расказа пра падзеі, за якія сталіцу Беларусі ўдастоілі звання горада-героя. Своеасаблівае фільма адбілася ў дынамічным сюжэце, выдатна пададзеных ігравых сцэнах, агульным каларыце стужкі. Поспех быў поўны. Працуючы над фільмам, Віталь Чацверыкоў выявіў у сабе страх рэжысёра-баталіста. Знайшоўшы сваю тэму, ён бярэцца за пастаноўку карціны аб усенароднай барацьбе беларусаў супраць ненавіснага ворага ў гады другой сусветнай вайны. Цяпер двухсерыйны фільм «Полымя» ўваходзіць у лік лепшых савецкіх фільмаў аб Вялікай Айчыннай вайне, а адзін з яго аўтараў — Віталь Чацверыкоў — народны артыст рэспублікі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, намеснік старшыні Саюза кінематографістаў Беларусі. Поспех меў і наступны яго фільм — «Чорная бяроза».

Гэты прыклад велікадушнасці да першай спробы далёка не адзінкавы. Той жа высакароднай мэце прысвечана грамадская дзейнасць савецкіх пісьменнікаў, крытыкаў, майстроў

## ДЗЯРЖАВА ФІНАНСУЕ РЭСТАЎРАЦЫЙНЫЯ РАБОТЫ

## КЛОПАТ АБ ПОМНІКАХ ГІСТОРЫІ

Савецкая сістэма аховы помнікаў гісторыі і культуры, па ўсеагульнаму прызнанню, найбольш эфектыўная з усіх існуючых. Гэта першая ўсеабдымна дзяржаўная сістэма, задачы якой аблігаюцца той акалічнасцю, што зямля і існуючыя на ёй аб'екты старадаўнасці — агульнанародны здабытак, а не ўладанні прыватных асоб.

З першых жа дзён Савецкай улады была разгорнута энергічная дзейнасць па захаванню культурных каштоўнасцей і маштабах усёй краіны. Заканадаўчыя акты таго перыяду дапамаглі зберагчы вялікія гістарычныя і мастацкія каштоўнасці і сталі асновай наступных мерапрыемстваў у гэтай галіне.

Дастаткова пералічыць толькі важнейшыя дакументы апошняга часу, каб пераканацца, як шмат увагі ўдзяляецца праблеме аховы рэліквій мінулага. У 1976 годзе прыняты Закон Саюза ССР «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры». Канстытуцыя СССР і канстытуцыі саюзных рэспублік абвясцілі ахову духоўных каштоўнасцей важнейшым клопатам дзяржавы, абавязкам грамадзян.

У СССР зарэгістравана звыш 150 тысяч помнікаў гісторыі, архітэктуры, манументальнага мастацтва. Дзяржаўныя асигнаванні на іх рэ-

стаўрацыю і захаванне пастаянна растуць. У Расійскай Федэрацыі, напрыклад, яны склалі ў пасляваенны перыяд каля мільярда рублёў. Нясмынна павялічваецца і колькасць рэстаўрацыйных майстэрняў і камбінатаў.

У краіне ўведзена ў практыку задача некаторых архітэктурных помнікаў у арэнду. У іх размяшчаюцца музеі, выставачныя залы, бібліятэкі, санаторыі, інстытуты, іншы раз і гаспадарчыя арганізацыі. Гэта дазваляе дадаткова атрымаць буйныя сродкі на рэстаўрацыйныя работы. З арганізацый бяруцца ахоўныя абавязацельствы, што дапамагае ўтрымліваць помнікі ў добрым стане. Калі ж арандатары парушаюць правілы эксплуатацыі (што бывае вельмі рэдка), іх штрафуюць, а ў выпадку паўторных парушэнняў помнік перадаецца ў іншыя рукі. Дарэчы, усе аб'екты культуры, узятыя пад ахову дзяржавы, уключаны ў маршруты патрульных нарадаў міліцыі...

Ахова помнікаў — задача не толькі дзяржаўных органаў. Ва ўсіх 15 саюзных рэспубліках дзейнічаюць добраахвотныя таварыствы аховы помнікаў гісторыі і культуры. Побач з дзяржаўнымі органа-

мі ім прадастаўлена магчымасць разглядаць (з правам «вета») праекты збудовы і рэканструкцыі гарадоў і іншых населеных пунктаў, дзе ёсць архітэктурныя рэліквіі.

Вядома, далёка не ўсё, што створана ў мінулым, мае патрэбу ў ахове, апецы і захаванні. Старое і новае пастаянна сутыкаюцца і будуць сутыкацца. У адных выпадках старое сутыкаецца з новым у самым літаральным сэнсе — «у асобе» бульдозера. У іншых — старое, стаўшае запавядным месцам, адцяняе новае за аб'ектыўную рысу года. Для архітэктуры такай барацьба старога і новага не навіна. Вядома, што Парфён не быў пабудаваны на месцы яшчэ больш старажытнага храма, але нікому цяпер не прыйдзе ў галаву абурэнне гэтым...

Са старадаўнасці захоўваюць самае каштоўнае і свабоднае, каб «не перапыналася сувязь часоў». Імя такіх помнікаў і бяруцца пад дзяржаўную ахову ў СССР і калі мясцовыя органы яшчэ не ўсюды дастаткова ўважліва сочаць за іх станам, то пільны, актыўны грамадскі кантроль — залог таго, што ні адзін выпадак парушэння не застанеца беспакараным, што помнік будзе захаваны.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.



Цікавыя і рэдкія прафесіі набываюць юнакі і дзяўчаты ў Бабруйскім мастацкім прафесійна-тэхнічным вучылішчы № 15. НА ЗДЫМКАХ: у кабінэце эстэтычнага выхавання; будучы рэзчык-інкрустатар Лена МІХАЛАП; майстар А. ЧАРНЫШОЎ праводзіць заняткі з навучэнцамі групы чаканшчыкаў Аляксандрам ЛАБУХІНЫМ і Мікалаем БУРКО.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

# СЕЙБІТ РЭВАЛЮЦЫЙНЫХ ІДЭЙ

Усе паказаныя спектаклі створаны паводле твораў беларускіх драматургаў. Фестывальную афішу ўпрыгожылі назвы п'ес, якія перанеслі гледача ў далёкае мінулае беларускага народа, у часы барацьбы за сваю незалежнасць. Гэта — «Напісанае застаецца» («Францыск Скарына») А. Петрашкевіча, пастаўленая ў тэатрах імя Я. Купалы і Гродзенскім абласным, «Кастусь Каліноўскі» У. Караткевіча — у тэатры імя Я. Коласа. Да падзей Вялікай Айчыннай вайны вяртаюць нас спектаклі «Пайсці і не вярнуцца» В. Быкава ў Рускім тэатры імя М. Горькага і «Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча ў Брэсцкім тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі. На сцэнах Рэспубліканскага тэатра юнага гледача і Гомельскага абласнога тэатра ажылі старонкі раманаў І. Мележа «Подых наваліцы» і «Завеі, снежань» (у абодвух калектывах спектакль называецца «Подых наваліцы»). Вобраз легендарнага старшынкі калгаса «Рассвет» Кірылы Арлоўскага раскрыты купалаўцамі ў паэтычнай хроніцы «Чалавек з легенды» І. Ражкова і Я. Шабана.

У Мінску прайшоў фестываль спектакляў, што былі пастаўлены ў тэатрах рэспублікі да 60-годдзя БССР і Камуністычнай партыі Беларусі.

Спектаклі прадэманстравалі паслядоўнасць творчых калектываў рэспублікі ў сцэнічным увасабленні лёсу беларускага народа ў пераломны моманты яго гісторыі.

«...Няма чаго ждаць ад нікога, бо той толькі жне, хто пасее. Так сейце ж, дзецюкі, як прыйдзе пара, поўнаю рукою, не шкадуўце працы — каб і мужык быў чалавекам вольным...» Так у верасні 1862 года палымяна звяртаўся да беларускага народа са старонак сваёй газеты «Мужыцкая праўда» выдатны беларускі рэвалюцыянер-дэмакрат, кіраўнік паўстання на Беларусі і Літве Кастусь Каліноўскі. З гэтым імем звязана абуджэнне нацыянальнай свядомасці беларускага народа, яго чалавечай годнасці, жадання «людзьмі звацца».

Яркі вобраз народнага героя не ўпершыню з'яўляецца на беларускай сцэне. Яшчэ ў 1923 годзе, калі рабіў свае першыя крокі Беларускі дзяржаўны тэатр (цяпер — тэатр імя Я. Купалы), мінчане выкарысталі гістарычную хроніку «Кастусь Каліноўскі», парэалістычна якой была ажыццёўлена аўтарам п'есы — рэжысерам Еўсцігнеем Міровічам. Спектакль слухна заняў адно з найбольш адметных і яркіх месцаў у гісторыі нацыянальнага тэатра. Да п'есы Міровіча неаднаразова вярталіся і звяртаюцца самадзейныя калектывы. Напрыклад, апошняя прэм'ера адбылася ў народным тэатры Малаца культуры Мінскага тэатразнавага завода.

І вось на сучасным этапе развіцця сцэнічнага мастацтва з'яўляецца новая п'еса пра слаўнага сына беларускага народа. Аўтар яе — вядомы пісьменнік Уладзімір Караткевіч.

Пастаўлены спектакль на сцэне Беларускага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа. Гэтым спектаклем тэатр працягвае мастацкае даследаванне і асэнсаванне лёсу нашага народа ў гістарычным мінулым, выяўленне асаблівасцей беларускага характару, народнага духу, распачатыя ў такіх спектаклях, як «Званы Віцебска» У. Караткевіча і «Сымон-музыка» Я. Коласа. Галоўны рэжысёр тэатра Валерый Мазыскі паслядоўны як у выбары матэрыялаў, так і ў сваіх мастацкіх прыняццях.

Героі п'есы і спектакля дзеліцца на тры асноўныя сімвалічныя групы — Сейбіты (рэвалюцыянеры-дэмакраты, якія неслі народу светлыя ідэі і ўзнімалі яго на барацьбу), Аратыя (народ), Крумкачы (імператар Аляксандр II і яго прыслужнікі). Дзея пачынаецца ў маі 1863 года, заканчваецца ў сакавіку 1864-га.

Цэнтрам спектакля становіцца барацьба ідэолагаў і кіраўнікоў лагераў Сейбітаў і Крумкачоў — Кастуся Каліноўскага і графа Мураўёва, прызванага ў народзе «вешацелем». Мужны, энергічны Каліноўскі, ролю якога выконвае артыст У. Куляшоў, уступае ў непрымрлімую барацьбу з рэакцыянерамі. Драматызм гэтай барацьбы ўзмацняецца тым, што герой сутыкаецца з хітрым, моцным і небажэлівым ворагам. Мураўёў (артыст Ф. Шмакаў) хоча не проста знішчыць Каліноўскага, але і прымусяць адрачыся ад сваіх поглядаў, перацягнуць на свой бок, бо ў ім бачыць аднаго з лепшых прадстаўнікоў дваранскага саслоўя, моцнага ідэолага, які шмат мог бы зрабіць для айчыны. Ды толькі служэнне Радзіме Каліноўскі разумее па-свойму: яно ў служэнні не імператару, а народу, роднай Беларусі. І на ўгаворы Мураўёва, што да гэтай пары ўсе паўстанцы разбівалі лбы аб царскую ваенную машыну, а таму барацьба не мае сэнсу, Кастусь Каліноўскі палка і ўпэўнена адказвае: «Кожны раз чалавечтва бліжэй да шчасця... на вышыню нашых магіл. З крывёю, са зрывамі на дно прорвы, яно, здыхаючы, паўзе да праўды». Сваёй грамадзянскай адкрытасцю, верай у сілы народа, прагай да волі Каліноўскі маральна перамагае свайго праціўніка. Адзінае, што можа зрабіць Мураўёў, — гэта замяніць расстрэл павешаннем. Зламаць Каліноўскага, зняславіць, прымусяць адрачыся ад народа ён не можа.

Вызваленне Беларусі з-пад царскага расійскага гвалту для Каліноўскага не нацыяналістычная самамэта. У гэтым ён бачыць збавенне сялянства ад прыгнёту, стымул для развіцця нацыі. Ён — выразнік падсвядомых поглядаў народа і таму верыць, што простыя людзі пойдучы за ім. Вось гэтую важную гістарычную акалічнасць, што Каліноўскі і яго паплекнікі асноўную стаўку ў паўстанні рабілі на шырокія народныя масы і рыхтавалі сялянскую рэвалюцыю,

якая павінна была знішчыць паншчыну і царскае самаўладства, усімі мастацкімі сродкамі падкрэслівае ў спектаклі рэжысёр. Дзея гэтага і ўведзены ў спектакль алегарычны вобраз Беларусі, якая палка гаворыць аб прыгажосці роднай зямлі, пра яе пакуты, неабходнасць змагацца. Тым самым акцэнтуюцца думка аб аднасці героя з народам, роднай зямлёй.

У сцэнах першага сутыкнення мужыкоў з карнікамі: народнага суда над палкоўнікам Цапліным, допыту палонных мужыкоў умоўна-метафарычнымі прыёмамі рэжысёр паказвае рост свядомасці мас праз адносінны з Каліноўскім. Мы бачым, як паступова недавер мужыкоў да інтэлігента-рэвалюцыянера змяняўся шчырай верай у ідэю барацьбы.

Прыгадаем да прыкладу, толькі адну сцэну. Допыт палонных мужыкоў-паўстанцаў. Пасеянае Каліноўскім дае плённыя ўсходы. Пытанне: «Хто вамі кіраваў?» Не, не выдадуць свайго кіраўніка мужыкі! Адказ: «Угаварыла беднасць, а наказы нам голад прысылаў. А кіравала ўсімі ваша ярасць. Голад! Рабства!» Аратыя самі ператварыліся ў Сейбітаў. Выразна рухаючыся, нібы засваючы поле, шматлікая масоўка кроцьць па сцэне. Смерць мужыкоў гучыць як заклік да іншых працягваць барацьбу.

Спектакль існуе ў двух мастацкіх пластах — алегарычным, пластычна-вобразным, які даносіць думку аб непарыўнай аднасці героя і народа; і рэалістычным, які падкрэслівае думку аб тым, што філасофію барацьбы нельга перамагчы філасофіяй гвалту і прыгнёту. Злучэнне гэтых двух пластоў нараджае шматлікія асацыяцыі, дае ўяўленне аб размаху народнай барацьбы за сваё вызваленне.

У суладдзі з такім рэжысёрскім рашэннем знаходзіцца і сцэнаграфія мастака Аляксандра Салаўёва. Суперзаслона і заднік нагадваюць пажоўклявы ад часу старонкі «Мужыцкай праўды» — газеты, што выпускаў Каліноўскі — з палымянымі радкамі-заклікамі да народа. Па баках сцэны, пад каласнікамі, навісаюць агромністыя чорныя крыжы. Напаўзаючы адзін на другі, яны ствараюць уражанне турэмных кратаў і шыбеніц, што дае вобразнае ўяўленне аб няволі беларусаў. У цэнтры сцэны — вялікі драўляны памост. Гэта і пляцоўка для дзеяння, і сімвал зямлі, на якой жыўць і працуюць сяляне, а таксама лобнага месца, дзе з ім жорстка распраўляюцца царскія служкі. Гэта і жыццёвыя дарогі, па якіх, хай і паволі, народ і яго героі ідуць да свайго адраджэння.

Пра гэты цяжкі шлях беларусаў да свайго шчаслівага дня і расказвае тэатр сённяшняму гледачу.

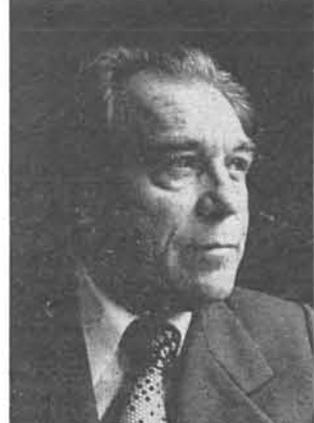
Вячаслаў РАКІЦКІ.



У Беларусі гастралювалі артысты з Уладзімірскай філармоніі.

НА ЗДЫМКУ: выступае цыганскі ансамбль.

Фота У. КРУКА.



# ЗДЗЕЙСНІЦЬ, ШТО ЗАДУМАНА

Алесь АСІПЕНКУ — 60 год

адлюстравалася і ў літаратурнай працы пісьменніка. У сваіх творах ён не баіцца вострых канфліктаў, не прыхарошвае герояў, не адступае ад праўды паўсядзённасці, бо толькі такім чынам можна пераканаўча і цікава перадаць паўнату характараў людзей, якія апантаны высакароднымі ідэямі, імкнуча да ўнутранай гармоніі, адчуваючы адказнасць перад грамадствам і будучыняй, працуюць дзеля яе.

Алесь Харытонавіч шмат гадоў вядзе актыўную грамадскую дзейнасць. А колькі сіл і часу аддадзена рэдагаванню «Чырвонай змены», часопіса «Маладосць», штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва»! І на студыі «Беларусьфільм» ён займаў адказную кіруючую пасаду. А паміж усім гэтым — уласныя кнігі. Зборнікі апавяданняў, дзевяць апавесцяў, два раманы. Ён заслужыў прызнанне і павагу чытачоў Беларусі і краіны, твора Алесь Асіпенкі часта выдаюцца ў перакладзе на рускую мову.

Разам з віншаваннямі юбіляру прыхільнікі яго творчасці выказваюць пажаданні новага плёну, бо ведаюць: на пісьменніцкім стале — старонкі новага рамана.

Гэтыя шчырыя словы сумнення і роздуму напісаны чалавекам, які ўсё жыццё працаваў самааддана і творча, стаяў у першых шэрэнгах змагаюцца за новы лад, новую рэчаіснасць. У яго біяграфіі — партызанскі атрад на роднай Віцебшчыне і шпіталь пад Ульянаўскам, камсамольская работа і журналістыка...

Актыўная жыццёвая пазіцыя

## НОВАЕ ІМЯ НА БЕЛАРУСКАЙ ЭСТРАДЗЕ

### НАПЕРАДЗЕ—МОРА РАБОТЫ

На VI Усесаюзным конкурсе выканаўцаў савецкай эстраднай песні звання лаўрэатаў ўдастоены жаночы вакальна-інструментальны ансамбль «Чараўніцы» і салістка Белдзяржфілармоніі Святлана Кульпа. Святлана — самая маладая з пераможцаў. А ў папярэднія гады імі былі такія папулярныя цяпер калектывы, як «Песняры», «Верасы», спеванкі Віктар Вуячыч, Валерый Кучынскі. І вось новае імя...

— Я пачынала як... мастак, — расказвае Святлана. — Займалася жывапісам у Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчаму мастацтву. Пісала партрэты, пейзажы. Асабліва захаплялася каляровымі кампазіцыямі. Паспяхова абараніла дыпломную работу, і лагічна было б паступаць у тэатральна-мастацкі інстытут, а я пайшла ў кансерваторыю на праслухоўванне.

На поспех не спадзявалася, хаця песню любіла і спявала з вялікім задавальненнем у школьнай самадзейнасці. І трэба ж — пасля праслухоўвання мяне залічылі ў Мінскае музычнае вучылішча імя М. Глінкі.

Спявала вакалізы, раманы, арый з опер. Займалася старанна, але ўжо тады прыйшла думка стаць эстраднай спявачкай. Заслужаная артыстка рэспублікі Тамара Раеўская — мая першая настаўніца, апякае мяне і сёння.

Яшчэ вучылася на трэцім курсе, калі адбыўся першы рэспубліканскі конкурс артыстаў эстрады. Тады мяне заўважылі і прапанавалі работу ў філармоніі. Але я адмовілася: вырашыла спачатку закончыць вучылішча. Пасля абароны дыплама запрасілі ў вакальна-інструментальны ансамбль «Чараўніцы».

Два гады назад на Усесаюзным конкурсе маладых выканаўцаў была ўдастоена прэміі і звання лаўрэата.

Вялікую школу прайшла, калі спявала разам з Віктарам Кулячычам і ансамблем «Тоніка». Упершыню зразумела, як трэба працаваць, каб набыць свой голас, сваё «аблічча».

— Святлана, у вашых праграмах шмат песень беларускіх кампазітараў, асабліва такіх, што расказваюць аб вайне, патрыятызме, мужнасці народа...

— Мяне хвалюе тэма подзві-

гу ў філасофскім плане. Адсюль і рэпертуар. Ігар Лучанок — «Салаўі Хатыні», Мікаэл Тарывердзіеў — «Памяць», Яўген Глебаў — «Помню». Песні ваенных год — усё гэта глыбокія разважанні. Розныя выканаўцы іх спяваюць, але кожны даносіць да слухача па-свойму, сваімі фарбамі, сваёй душой. Таму мы і запамінаем акцэраў, мастакоў, пісьменнікаў, што кожны з іх мае сваё аблічча, свой свет, стварае вобразны строй, які ўсім блізка і зразумелы. Так і ў песні. Я шукаю іменна сваю, непаўторную, у паэтычных зборніках Рыгора Бардуліна, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Давіда Самойлава.

— Цяпер вельмі многа маладых выканаўцаў, вакальна-інструментальных ансамбляў. У іх ёсць упэўнены перамогі на розных творчых конкурсах. І ўсё-такі вельмі яны падобныя адзін на аднаго.

— Мне некалькі разоў гаварыць аб гэтым, але хацелася б адзначыць вось што: сёння лгачэй стаць пераможцам якога-небудзь конкурсу, чым заваяваць прызнанне гледача і слухача, тых, для каго мы спяваем. Гэта тлумачыцца тым, што непамерна вырасла культура народа. Модным шляграм сёння нікога не здзівіш. Людзі думваюць, разважаюць аб мінулым, будучым, сучасным...

— І апошняе — традыцыйнае пытанне: над чым цяпер вы працуеце?

— У Белдзяржфілармоніі ствараецца новы творчы калектыв. Я буду ў ім вядучай выканаўцай. Акрамя таго, рыхтуюцца вялікая канцэртная праграма «Зоркі эстрады — Алімпіядзе-80». Намячаецца шмат выступленняў. Як гаворыцца ў песні Ігара Лучанка, «наперадзе ў мяне непачатае мора работы». Гутарку вёў У. ЛЕВІН.

# РЫЖЫЯ ВОЛАТЫ

Вучоныя нашай краіны ўсе часцей і часцей сталі звяртацца да найбольш перспектыўнага метаду аховы раслін — біялагічнага. Расказваючы пра адзін цікавы эксперымент з рыжымі насельнікамі нашых лясоў — мурашкамі, зазначым, што карыснасць гэтых насякомых першымі пачалі прапагандаваць леснікі Беларусі. Яны амаль дваццаць гадоў займаюцца рассяленнем мурашак. І практычна ўсе лясныя ўгоддзі ў нас знаходзяцца пад надзеянай і пастаянна дзенючай біялагічнай аховай.

Мы пачалі з вывучэння старога мурашніка, пакінутага яго насельнікамі год-два таму назад. Пасля выдалення першых зрэзаных пластоў, спрасаваных іголак хвоі, сталі бачны разглінаванні ходоў і пераходаў, амаль як у метро. Яшчэ зрэз — і пачаліся лабірынты. Адны забітыя хвоі, другія — буйным пяском, трэція — рэшткамі жучкоў і лічынак.

У цэнтры гнязда быў смаленісты пянёк. Пад ім — «зала» на добрую сотню тысяч асобін. Самымі цікавымі аказалася глыбінная частка гнязда. Высахшыя карэні былога дрэва пакінулі вакол сябе прастору, якая і з'яўляецца галоўным жыллём мурашак. Яно цягнецца на глыбіню і ў бакі на 1,5—2 метры. Зімой тут цёпла і суха. Летам — прахладна. Прычым, такое жыллё добра праветрываецца.

Скапіраваць гняздо і пабудаваць яго на прысядзібным участку было няцяжка. У сакавіку мы акуратна адрэзалі палавіну вялікага мурашніка ў суседнім лесе і перанеслі ў свой сад.

Праз тры дні рыжыя лясныя падарожнікі пачалі на новым месцы пазнаць агляд кожнага дрэва, кожнага куста і лісточка. Усякая «жыўнасць», якая трапляецца ім на шляху, ператвараецца ў рэзерва харчавання і ў «жывым» выглядзе дастаўляецца ў мурашнік.

Нядзіўна, што нават сярэдніх памераў сям'я рыжых мурашак спажае за сезон звыш пяці

мільёнаў казьяк, гэта каля двух цэнтнераў жывой вагі.

З дапамогай няхітрых арыенціраў — ярка-чырвоных пластмасавых зорак — мурашак можна накіраваць да выяўленых ачагоў насякомых-шкоднікаў. Так нам удалося справакаваць сутычку з каларадскім жуком. Вынік выдатны: разарваныя жукі густа пакрылі міжрадкоўі бульбы на радасць шпакам, якія гадавалі сваё пражэрлівае патомства.

Падлікі паказваюць, што прыкладна адзін мурашнік сярэдніх памераў можа поўнасцю захаваць усё зялёнае покрыва бульбы на пляцоўцы не менш, як паўгектара.

Што датычыць расправы над няўклуднымі вусенямі, то мурашцы нямаюць сярод насякомых. Мы правялі такі эксперымент. Знайшлі ў садзе пашкоджаныя плодажэркай яблык і падвесілі яго на дрэва за пятаццаць метраў ад мурашніка. Праз некалькі мінут два «разведчыкі» выявілі ў сваёй зоне кантролю чужы прадмет — яблык з чарвяком унутры. Тое, што адбылося далей, пераўзійшло ўсе нашы чаканні.

Адзін з рыжых разведчыкаў застаўся дзяжурыць каля цёмнай плямкі на яблыку, а другі паймаўся да мурашніка. Праз пяць мінут з дзесятка рыжых храбрацоў ужо падымаліся ўверх па дрэву. Адзін з іх цягнуў пад сабой мурашку меншага памеру, з больш цёмнай афарбоўкай. Ён нёс яе на брушцы, як носяць малпы сваіх дзіцянят. Ля яблыка прынесенаму мурашку паставілі на ногі, і яна энергічна стала прадзірацца ў заплыўшую шчыліну, камячана дрыгаючы нагамі. Аперацыя была завершана ў лічаныя мінуты. Звівістая плодажэрка імгненна аказалася ў жвалах чакаўшага храбраца, а прынесенаму да яблыка мурашку тым жа чынам адтранспартавалі да гнязда.

Нечакана выявіліся вельмі карысныя ўласцівасці рыжых яшчэ ў адной важнай справе —

у ахове пчолапасек ад нашэсця насякомых-шкоднікаў. У дажджлівае лета 1978 года насякомым, у прыватнасці дробным мурашкам, якія насялялі земляныя норкі, даводзілася так дрэнна, што яны, бедалагі, забіраліся ў дамы людзей, на дахі, і, вядома, у вуллі амаль усіх пчолапасек. Ні ўджаліць, ні прагнаць прышэльца пчала не можа. Выдатна арыентуючыся ў цемнаце, дармаеды пажырлі мёд, расплод і нават вашчыну. А паміж сценак вулляў мурашкі выводзілі патомства. Ясная справа: цёпла, суха і ежы хапае. Ад гэтых дробных шкоднікаў не было ніякага рэштку.

І тут нехта заўважыў, што ў радыусе 50-ці метраў вакол гнёздаў буйных рыжых лясных мурашак няма ніводнай дробнай мурашкі. Таму на пасецы мы зрабілі гняздо для сваіх надзейных памочнікаў.

У першы ж дзень адбылося вялікае пабоішча мурашак. Дробныя мурашкі, адчуўшы небяспеку, імгненна сабраліся ў чатыры вялікія ідэальныя карэ для адбіцця атак прышэльцаў. Дробныя абаронцы стаялі ў карэ, як укапаняны.

Пабоішча працягвалася каля двух гадзін з пераменным поспехам. Толькі цемра спыніла далейшыя атакі.

На наступны дзень сусед паскардзіўся, што ў толькі што збітай проціпажарнай скрыні з пяском пасяліліся дробныя чорныя мурашкі, і ён не ведае, як ад іх пазбавіцца...

Такім чынам, паўнапраўнымі гаспадарамі прыпасенага ўчастка сталі буйныя рыжыя перасяленцы. З веданнем справы яны аглядалі вуллі, але ва ўнутр не заглядвалі. З вялікай мурашай пчала хутка расправіцца. Ды і рабіць рыжым волатам няма чаго ў чужым доме. У іх ёсць свой.

Папярэднія разлікі паказваюць, што аднаго мурашніка дастаткова для надзейнай аховы не менш дзесяці пчаліных сем'яў.

Віктар БАБРОВІЧ.



У Мінскім дзяржаўным цырку адбылося адкрыццё новага сезона. У праграме, прысвечанай 60-годдзю савецкага цырка, глядачы ўбачаць шоу «Спяваючыя бізоны». НА ЗДЫМКАХ: жанглёры-эквілібрысты на стрэлах пад кіраўніцтвам Б. АФАНАСЬЕВА; эквілібрыст У. СТЫКАНА; выступаюць Т. і В. ФАМЕНКІ.

Фота У. КРУКА.

## СПОРТ

Залаты медаль праходзячага ў Мельбурне чэмпіянату свету па фехтаванні заваяваў 25-гадовы мінчанін Аляксандр Раманькоў. Ён выйграў турнір рапірыстаў, атрымаўшы ў фінале пяць перамог над сапернікамі. Гэта трэцяя вышэйшая ўзнагарода Раманькова на светных першынствах — ён быў чэмпіёнам у 1974 і 1977 гадах.

Амерыканскія баскетбалісты-юніёры з горада Чыкага, якія гасцілі ў нашай краіне, свой апошні матч прайгралі равеннікам-ленінградцам. Баскетбалісты ЗША правялі 8 сустрэч з рознымі савецкімі камандамі і толькі ў двух дабіліся поспеху.

У Дуйсбургу (ФРГ) завяршыўся чэмпіянат свету па веславанні на байдарках і каное. Ён прынёс поспех савецкім спартсменам, якія змаглі заваяваць пяць вышэйшых узнагарод. Дзве з іх на рахунку мінчаніна В. Парфяновіча. Ён першыстваваў у заездзе байдарак-адзіночак на дыстанцыі 500 метраў, а разам з С. Чухраем — на байдарцы-двойцы. Гамяльчанка Н. Дорах у пары з Н. Калашнікавай з Тракая (Літва) ўдастоілася залатога медаля на байдарцы-двойцы.

У Маскве на вяслярным канале ў Крылацкім, дзе праходзіў чэмпіянат свету

па акадэмічнаму веславанню сярод юніёраў, поспех спадарожнічаў беларускім спартсменам.

Мінскі экіпаж двойкі-распашной з рулявым у складзе Г. Браціш, Ю. Кльшэўскага і І. Дудні заваяваў першае месца.

Гамяльчанін А. Фомчанка ў саборніцтвах адзіночак заняў таксама першае месца.

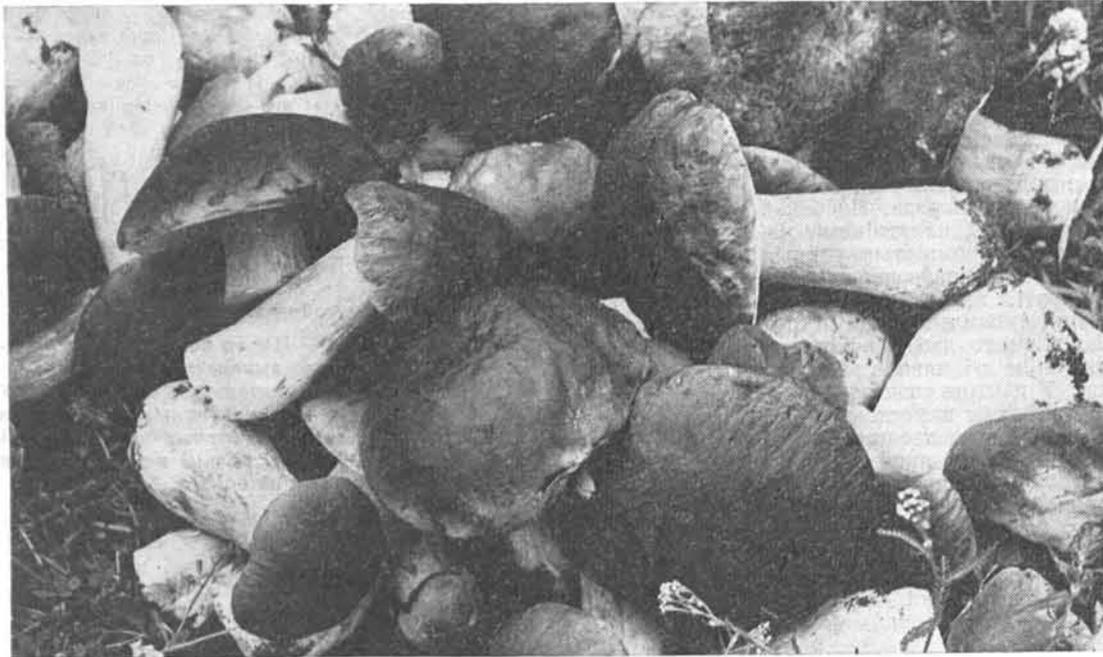
У сталіцы Ісландыі горадзе Рэйк'явіку прайшлі міжнародныя саборніцтвы па лёгкай атлетыцы. У іх прыняла ўдзел група беларускіх лёгкаатлетаў.

Маладая спартсменка з Гомеля А. Кавалёва, якая першыствавала ў кіданні дыска, паказала адзін з лепшых вынікаў у Еўропе для юніёрак — 55 метраў 4 сантыметры.

Выдатна выступілі савецкія стралкі на чэмпіянаце свету па стральбе «Бягучы кабан», які закончыўся ў Лінце (Аўстрыя). У апошнім відзе саборніцтваў — «змешаны белы алімпійскі чэмпіён Аляксандр Газаў з Мінска заваяваў залаты медаль.

Зборная СССР дабілася пераканаўчай перамогі над спартсменамі ЗША ў саборніцтвах па скачках у ваду, якія завяршыліся ў Тбілісі.

У скачках з вышкі пераможцам стаў двухразовы чэмпіён Еўропы мінчанін У. Алейнік.



Восеньскія дажджы ў Беларусі — грыбныя.

Фота Д. ДЭВОЙНА.

## Гумар

— Які ж у мяне разумны сабака, — хваліцца адзін прыяцель другою. — Мігам цяміць, што я ад яго хачу. У апошні час я спрабаваў навучыць яго брахаць, калі яму хочацца есці. Раз сто запар сам яму паказаў, што трэба рабіць.

— І ён навучыўся?  
— Так. Ён цяпер ні за што не пачынае есці, пакуль я не забрашу.

— Як вы сябе адчуваеце, гэр Майер?

— Вельмі дрэнна. Я такі хворы, што калі днямі нехта мне сказаў, што я памёр, я гэтак ніколі не здзівіўся.

— Сіньёр Таніні, вы пераблыталі дэбет з крэдытам!  
— О, патрон, прабачце. Гэта адбылося таму, што я лямша.

Хлапчук хваліцца:  
— А мой бацька на галаву вышэйшы за твайго бацьку!  
— А ў майго затое жывот большы!

— Прабачце, мадам, тут жыве студэнт Джон Доу?

— Студэнт? Дзіўна, я была ўпэўнена, што ён начны вартаўнік.

— Дзіўная, аднак, рэч словы. Скажыце сваёй каханай, што, калі вы глядзіце на яе твар, час для вас спыняецца, і яна ўзнагародзіць вас пацалункам. Але паспрабуйце сказаць ёй, што пры выглядзе яе твару ў вас спыняецца гадзіннік!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

## НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.  
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.  
Зак. 1356